

TUDOMÁNY és TÁRSADALOM

A Természettudományi Kar szerepe a város tudományos, kulturális és társadalmi életében

A József Attila Tudományegyetem Természettudományi Karának a város tudományos, kulturális és társadalmi életében játszott szerepe két tényezőtől tevődik össze. Az egyik, amelyet a kar oktatóinak és kutatóinak a város és környezete határain túlmenő külföldi és országos kapcsolatokkal bíró tevékenysége színez a tudományos kutatás és az oktatás vonatkozásában, elismert tekintélyt jelent a karnak és intézeteinek, ezeken keresztül az egyetemnek, de az Egyetem székhelyét jelentő város hírére is öregbíti. A Szegedi Akadémiai Bizottság, a létesítendő akadémiai Biológiai Kutatóintézet, a tanszéki Akadémiai Kutatócsoportok és a Kibernetikai Laboratórium működése is tekintélyt ad a városban folyó tudományos és kulturális munkának. Ezekből, az egyetem létéből és funkciójából következő tényektől eltekintve azonban van egy másik tényező, miszerint *Karunk oktatói és kutatói tevékenységét vállalnak magában a városban, illetve a megyében működő tudományos egyesületek munkájában, a kulturális élet jelentős alkotóelemeit képező természettudományos ismeretterjesztő tevékenységben, és ily módon alakító hatással vannak természettudományos szakmai vonatkozásokban a város és a megye társadalmi életére.*

I.

Az utóbbi vonatkozásban téve vizsgálat tárgyává a kar szerepét, a következőket állapíthatjuk meg: *a város tudományos életében jelentős szerepet játszanak a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségébe (az MTESZ-be) tartozó egyesületek. E szövetség vezető testületeinek és a szövetség keretében tartozó több tudományos egyesületnek funkcionáriusai karunk oktatói és kutatói közül kerülnek ki.*

A tudományos egyesületek tervszerű munkáik során *nemcsak tudományos előadásokat rendeznek egyedileg vagy közösen, hanem az egyetemen folyó oktatási munkát is segítik.* Ipari egyesületekkel való együttműködés keretében a helyi üzemek meglátogatását szervezik, támogatják. Igen sokat törődnek azzal, hogy az ifjúságban egy-egy szaktudomány iránti érdeklődés már korán felbredjen, elmélyüljön. Ebben a vonatkozásban különösen a Bolyai János Matematikai Társaság és az Eötvös Loránd Fizikai Társulat tevékenységét emelhetjük ki, amelyek behatárolt foglalkozással a középiskolai diákszágnál különböző formákban (demonstrációk, előadások, feladatmegoldó versenyek, szakkörök). A Meteorológiai Társaság nyújtott segítségét legutóbb ahhoz, hogy a matematika-földrajz szakos tanárjelöltek meglátogathassák a szegedi Aerológiai Observatóriumot, ahol az alkalmazott radióaktív méréseket és a rádiószondás vizsgálatokat ismerhették meg. A kémikusok egyesületének legutóbb ifjúsági tagjai részére szervezett tanulmányútja is az egyesület oktatást segítő tevékenysége körébe sorolandó.

Az MTESZ Tudományos Bizottsága sokat törődik azzal, hogy a szövetség tudományos vitaformáinak fejlődését olyan értelemben, hogy a különböző szakterületek szakemberei megismerhessék a tudományos eredmények és módszerek felhasználásának és alkalmazásának ipari lehetőségeit, továbbá,

hogy a kutatók és az ipari felhasználók észrevételeiket, nézetüket kicserélhessék. Így a Tudományos Bizottság szervezte meg nemrégiben a város tudományos-műszaki életében igen sikeresnek bizonyult „A tudomány közvetlen termelőerővé válása” című előadást az egyetem segítségével az Aulában, továbbá a „Hasonlóságelmélet az ipari kutatásban” c. szintén nagyszerű előadást. Megszervezte a műanyagok alkalmazástechnikájáról szóló kollokvium-sorozatot, amelyen a Műanyagipari Kutató Intézet vezetői és szakemberei a felhasználó területek szakembereivel tudtak találkozni, és igen élénk viták keretében cserélhették ki nézeteiket, tapasztalataikat.

II.

Az MTESZ Oktatási Bizottságában és Mérés és Automatizálási Bizottságában dolgozó kari asszisztensek több tanfolyam szervezésével, kiadványok szerkesztésével és előadás-sorozatok rendezésével igyekeznek a technikus-továbbképzés kereteit megteremteni. Ezeket a célokat szolgálták a matematikai-, az elektrotechnikai- és az automatizálás elemel tanfolyamok, az Ipari mérés című előadás-sorozat, valamint több mint 20 továbbképző kiadvány megjelentetésének előkészítése.

Az MTESZ 15 éves jubileuma alkalmával kiadott *Emlékkönyvben* a Bolyai Intézet, a Kísérleti és az Elméleti Fizikai Intézet, az Éghajlattani Intézet, a Szerves Kémiai Intézet, a Földtani Intézet, a Növényélet-tani Intézet és a Kibernetikai Laboratórium vezetői, munkatársai számos tudományos dolgozatot jelentettek meg.

A „Tisza-expedícióban”, az Alföld geológiai felmérésében (geotermikus energia hasznosítása), a helyi iparfejlesztés számos kérdésében (ipari körzet kijelölés), a szegedi üzemekben végzett mérésekben (Textilművek, Konzervgyár, Szalámigyár, Vasöntőde stb.), az öntözéses gazdálkodás kérdéseiben az (Öntözési és Rizskutató Intézet), közegészségügyi vonatkozású problémák megoldásában (KÓJÁL, Mikrobiológiai Intézet), kerámia-kémiai kérdésekben (Hőmezővársárhelyi Porcelángyár) a kar biológiai, földtani, éghajlattani, fizikai, ásvány- és kőzettani intézeteinek szerepe igen értékesnek minősítendő.

Mindezek alapján megállapítható, hogy *a kar a város tudományos életében határozottan kezdeményező és befolyásoló szerepet játszik.*

A város kulturális életében játszott szerep vonatkozásában elsősorban a kar oktatóinak és kutatóinak a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatban végzett munkája emelendő ki. A kar számos asszisztense a szélesebb körök részére tartott ismeretterjesztő munkában aktívan vesz részt. A Földrajzi-, a Biológiai- és a Csillagászati Szabadegyetemek, az egyetemi Fűvészkertbe szervezett tanulmányi kirándulások tartoznak legjelentősebb rendezvényeik közé.

III.

Végezetül az *Egyetemi Könyvtár* szerepéről kell röviden megemlékezni. Az Egyetemi Könyvtár a több mint tíz éve működő figyelem-szolgálati és irodalom-kutatási tevékenységével több mint száz helyre (pártbizottsági, tanácsi osztályoknak,

műszaki és gazdasági szakembereknek) ad információkat. Helyileg igyekszik elérni a hiányzó (régiben megszüntetett) Műszaki Könyvtár feladatait is, amennyiben az állománygyarapításban az alaptudományi művek beszerzésén kívül — amellyel elsősorban az egyetem igényeit szolgálja — törekszik a város és környéke termelési igényeinek megfelelő művekkel is gyarapítani állományát. Sajnálatlalt kell megállapítani azonban, hogy szemben az egyetemi intézetek részéről bejelentett, a beszerzések célszerűségére vonatkozó javaslatok mellett az egyetemen kívüli szervek és üzemek részéről az ilyen igénybejelentést erősen nélkülözi, pedig a kijelölt regionális könyvtári funkcióit ily módon csak nehezen láthatja el.

Hangsúlyozni kell, hogy a fentebbiek alapján a kar szerepét a város tudományos

és kulturális életében pozitívnak tekinthetjük. Úgy látjuk azonban, hogy van néhány lényeges pont, amelyen a jelenlegi helyzeten változtatni kellene.

A karnak és az egyetemnek a város vezető állami szerveivel jobban kiépített kapcsolatokkal kellene bírnia. Itt nem feltétlenül a vezető testületekben való bevonásra gondolunk, hanem inkább arra, hogy a tanácsi szervek igényeljék a kar szakembereinek segítségét, és vegyék igénybe például állandó jellegű szaktanácsadó bizottságok keretében.

Helyes lenne, ha a kar megismerhetné a város és környéke ipari fejlesztésének terveit (pl. petrokémiai kombinát, stb.), hogy a szakemberképzés kereteire és módjaira az egyetemi képzés alkalmas, specializálódást segítő módosításra céljából időben megtehesse a szükséges intézkedéseket.

Nyolc hallgató: egy oktató

Egy oktató jut nyolc hallgatóra. A legutóbb kibocsájtott statisztikák szerint ez az ideálisnak mondható arány jellemzi az ország felsőoktatási intézményeit. Jelenleg 89 544 hallgató tanul egyetemen, felsőfokú technikumban. A diákok 92 százaléka rendszeres állami támogatásban részesül, mintegy hu-

szonhét százalékuk pedig díjakot elhelyezésben is.

Az intézmények oktatóinak száma 10 962. Közülük a tudományok doktora minősítéssel 226-an, a tudományok kandidátusa minősítéssel pedig 1037-en rendelkeznek. Akadémiai rendes és levelező tag 96 oktató. Százhetvennyolc oktató kapott munkássága elismeréseként Kossuth-díjat.

Rugalmas lépéseit elnyelte a déli naptól megpuhult országút. A fiú időnként megállt, jókora kockás zsebkezdőt húzott elő fakóké vázszonnadrágjából, s végigtörölte homlokát. Figyelte a látóhatár szélén tükröződő pont autót, a növekedését, ahogy az egy kavicsot dobva az útmenti bozótba ismét a személytelenségbe szűkölt.

De egy fékezett: — Szálljon be! — Látod, Öreg, soha jobbkor — szomjas vagyok és fogam alatt már a száraz por csikorog.

Lábait kényelmesen, sportzsákja mellé nyújtotta, hagyta, hogy a fáradtság szétfolyjon ereiben. Szemel elől eltűnt az út fölött fejjel lefelé lógó hosszú nyárfák képe: — Öreg, a délibáb autóval sincs közelebb.

A kilométerek csak másodpercek. A nő jól és gyorsan hajtott. A kanyarok éltek hosszú ujjában, akarata kiegyensúlyozott reflexekkel uralkodott a kormányon. De az útkereszteződésnél tétovázva hosszan lassított, mint ha gondolkodna, merre is menjen.

A visszapillantó tükör látószöge ilyenkor a fiú szempilláit mutatta. Azt találgatta, mit álmodhat valaki a forró pléhtető alatt.

Egyedül volt. A nő csonkajú kesztyűje (amiben vezetett) és fehér pulóvere az üléstámlán hevert.

— Milyen furcsa kesztyű! — ilyet nem is láttam, Öreg! A bőre vékony és az ujjak helyén lyukak vannak. Előrehajolt — ahá, a kalauzok viselnek ilyet télen. Csak ócska pamutból. Nevetett. Ez az önkéntelen asszociáció elkergette mély álmát.

— Kialudta magát? — a nő állt mellette. Vállgödreiből ezer vízyöngy indult a föld felé. A fiú egyszerre vette észre a világot. A gépkocsi nyitott ajtajáig erő nagy vizet, a sokszínű fűr-

dőruhás strandolót, az induló kompot.

Csendjét pillanat alatt fejezte le a láрма: hajó szírenabugás, hatéves sláger egy táskarádióban, labdapu-fogás és elszabadult nyári gyermekhangok. A nő szava: — Jöjjön, meghívom ebédre!

Átnéz a teli poháron, a furcsa nagyító szörnnyé dülleszt az érzéki szájat, óriás, színes karikákra a két szemet, ragyás bérházfallá a homlokot.

Elkergette ezt a hamis képet. Az absztraktfestők önzó ecsetjére gondolt — akik talán így ábrázolnák ezt a kissé érzélgős nosztalgiait. Öreg, a te egészségére is! És felhajtotta a bort.

— Kérem, kapcsolja be a rádiót. Ott, a negyedik bilentyű, jobbra.

— Tessék! — Milyen zenét keresek?

— Amilyet akar.

— Merre megyünk?

— Talán Földvár. Vagy inkább Tihanyba, azután haza. Másnap újból útrakelek. Minden nap ugyanígy.

Fiú: Az Öregem — egy kérdés. Szerintem mindenki-ben él ilyen. Cselekvésre és tette hajítja az embereket.

— Tudja, én megszemélyesítem a KÉRDÉST és ez a különbség: Ó az Öreg, aki nem láthatja a valóságos világot, csak a gondolataimon keresztül. Kizárólag az én gondolataimon keresztül.

— Fák, a templomtornyokat, a színeket. Mindent. Az Öreg azért élhet, mert én kereshetem számára a legjobb válaszokat. A világ képeit és én képeimet.

— Ezért felelősséget érez?

— Nem. Felelőség nincs, az önkéntesség. Csak kitaláltam, mert hiányzott.

— Látja, a kezem sima.

Székel Ákos:

MOZAIK

Halott lépcsőház hasal a járda fölél.

A sarkon gázlámpák búvkörében mint a lepkék levett kalappal követel a tegnap.

Ne pénzt adj.
A botot vedd ki
kezeiből inkább
előrenyújtott tenyerébe
pénz helyett
kezedet tedd
vezesd el a sarokról

ahol gázlámpák búvkörében mint a lepkék puha motyogásból rak nyüzsgő fészket a bánat.

Kezedet fogva a fény beletoccsan a pocsoltyába.

Sipos Áron:

ESTE

Az est leszállt.
A mély-kék egen, mint fáradt vándormadár kúszik neszeze a füst.
A börgyarak füstje.
Az utcán anya nélkül szűkül az ittelejtett kátrányfőző gép,
egymást korholja a sok feltört aszfalt darab s a formát nyert kátrányra szegzik a szemüket.

Agyamban feltűnik a naplemente forradalma, elmélázom egy pillanatra, olyan, mintha csak meséből ismerném.

Megáll a füst az égen.
Talán a fűtő unta a szemet,
a cserző a bőr szagát s meggyűlölte a kopott aszfalt az új kátránybetéteket.

Es az agyvelőm? Az is. Si-

ma, egyszerű és élettelen. A hétfő esték, amikor a színházban nincs előadás? Egy pohár víz. Esti együtt-létünk a vízbefulladt házasságnak egy pohár víz.

— Egyszer, évekkkel ezelőtt, úgy huszadik évem felé, még szerettem játszani a gyerekekkel. Óvónő, vagy ápolónő akartam lenni. De apám és a beiskolázó tanács máshogyan határozott, és máshová küldött. Könnyen volt, nagy lapát fülekkel.

kal néha kiűzték a fülke sötétjét, ilyenkor érzékelték egymást, és váltottak néhány szót.

Egyszerre megemelkedett a jobb első kerék. A kutya még élt, de a közelgő vég hályogot dobott barna szemére. A kerék testének közepén, a gerincnél érte. Csoda, hogy néhány percig még tartott benne az élet.

Kis jelentéktelen korcs volt, nagy lapát fülekkel.

Matkó István:

Napsütéses út ebédrel

lemondtam, nekem formám a lemondás.

— Elvégeztem egy főiskolát, egy szakot, pedig nem szerettem. Közepes bizonyítványal. Az első nagy kompromisszum, be nem vallott csalódás és vereség volt. De aki elkezd az ilyen életet, annak nehéz abbahagyni. Én meg sem próbáltam.

— Kialakult bennem a napok, az évek, az életem — „célszerű megoldásának” keresése. Persze, ezekben ritkán kaptak helyet célok és igazi érzések. Igazabban: soha.

— Mert a cél mindig csak a „kézenfekvő megoldás” volt. Egy lakásra, egy férjhez, egy fizetéshez — ahogy maguk ma mondják: az egzisztenciához.

— Ma, úgy érzem, már mindegy. A szokások úgyis elvezetnek a másnapokig. Nekem nincs még efféle Öregem se. Rég megölték, de lehet, hogy öngyilkos lett.

— Nekem látja, még Öregem sincs, és ez is mindegy.

— Este lett. A bőrüléseken hallgatagon ültek. A szembejövők vakító fényszórók-

Kóbor kutya volt, — amely nem őrzött sem nyáját, se házat, az emberek nem kötötték estére vigyázni portáik mellé. Nem tartozott sehová és senkihez. A vége is olyan volt, mint az élete: véletlen. Egy arra haladó autó hosszabban fékezett.

Nagyváros, színek a piros, kék, zöld és sárga neonki-gyókbán. A házak oldalán kúszó színek. Üzletek képernyőiben a sokféle gazdság, előttük egybekarolt otthon-tervezgetőkkel.

Kapualjak, uralkodó viseletek skatulyáival.

Egy tilosat pisilákoló keresztelkedés. A fiú hátranyúlt sportzsákjéért, az elzúgó villamos összekeveri a rádió harmóniáit.

Izzad a keze, mindig izzad, ha vár valamire. Szégyelli. A jelző zöldre vált. Ennyi három perc, háta mögött a hat tonnás ideges túlkölés.

Elindul a híd felé. Arcát nekiveti az ismerős folyószágnak, tenyerét a hideg vasrudakra kulcsolja.

A mozdulatlan kőroszlán helyett szétrocsolt kutyát lát, tehetetlenül vasra feszítve.